

Asia: VN/18706/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseksi ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot asetusluonnoksesta

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää on muutettu useita kertoja vuoden 2018 ammatillisen koulutuksen uuden lain voimaan tulon jälkeen, vaikka kaikkia järjestelmän osia ei ole edes vielä toimeenpantu. Lausunnolla olevalla rahoitusasetuksella ollaan jälleen muuttamassa osia rahoitusjärjestelmästä. Jatkuvat muutokset rahoitusjärjestelmässä tekevät toiminnasta tempoilevaa ja johdonmukaista kehittämistyötä on vaikea suunnitella ja toteuttaa.

Asetuksen valmistelussa koulutuksen järjestäjien näkemyksiä ei ole otettu huomioon, eikä tässä lausuntopyyntövaiheessa lausuntoja ole edes pyydetty koulutuksen järjestäjiltä systemaattisesti.

Huomiot ehdotetusta opiskelijavuoden määritelmästä

Asetusluonnos on ristiriidassa uuden ammatillisen koulutuksen hengen kanssa, missä korostuvat joustavuus, yksilöllisten väylien toteuttaminen sekä opiskelu ajasta ja paikasta riippumatta. Ammatillisen koulutuksen reformin (1.1.2018 alkaen) yksi keskeinen ajatus on ollut siirtyä käyttämään koko kalenterivuotta opiskelijoiden opiskelussa ja koulutuksen järjestäjän toiminnassa, jotta opiskelu olisi aikaisempaa tehokkaampaa ja opiskeluun tarvittava kokonaisuus myös osittain lyhenisi. Esitys opiskelijavuoden määrittelystä luo vaikutuksen paluusta vanhanaikaiseen ja tehottomampaan lukuvuosiajatteluun, jossa koko kalenterivuosi ei ole käytössä.

Ehdotettu heinäkuumalli sisältää oletuksen, että vuoden aikana lomaa kertyy vähintään neljä viikkoa. Muutos heikentää erityisesti vos-työvoimakoulutuksen kannattavuutta, koska loma-ajat ovat työvoimakoulutuksessa usein alle neljä viikkoa vuodessa. Eri alueilla toimivat ELYt ja TE-toimistot eivät kovin helposti anna 'lupaa' neljän viikon lomajaksoon vos-työvoimakoulutuksessa. Näin vos-työvoimakoulutuksessa tämän asetusmuutoksen myötä tehtäisiin oppilaitoksissa heinäkuussa työtä kokonaan ilman rahoitusta.

Heinäkuumalli kohtelee eriarvoisesti eri toimialoja sekä koko kalenterivuoden toimivia koulutuksia. Erityisesti aikuiset jatkuvan haun opiskelijat opiskelevat ympäri vuoden. Luonnonvara-aloilla, matkailu- ja ravintola-aloilla heinäkuu on sesonkia, jolloin koulutusta ja näyttöjä järjestetään paljon.

Luonnonvara-alan keskeisten tutkintojen perusteiden mukaan kesäaikana tapahtuu oleellisia ammattitaitoon liittyviä opintoja, joissa osaamisen hankkiminen tai näyttöjen järjestäminen muuna aikana on mahdotonta. Luonnonvara-alalla toimitaan luonnon ehdoilla ja kasvukausi ajoittuu keväästä syksyyn. Heinäkuu on mitä oleellisimmin opiskeluaikaa maatalous- ja puutarha-alalla. Heinäkuun sulkeminen automaattisesti pois opiskelijavuosilaskennasta ja rahoitusperusteista kohtelee erityisesti luonnonvara-alaa kohtuuttoman kovasti.

Luonnonvara-alalla on kallista koulutusta, koska se vaatii opetukseen välttämättömän infran. Näitä ovat opetusmaatilat, -puutarhat ja -metsät. Vaikka yhteistyötä työelämän ja yrittäjien kanssa laajennetaan jatkuvasti, opiskelijoille on varmistettava tietyt perustaidot ennen työelämässä tapahtuvia työssäoppimisjaksoja. Lisäksi opiskelija-aines on vaihtelevaa ja sisältää yhä enemmän myös ulkomaisia opiskelijoita ja maahanmuuttajia. Opetusmaatiloilla on eläimiä, joita on hoidettava vuoden jokaisena päivänä. Opetusmaatila ei tunne lomakuukautta. Luonnonvara-alalla työvoiman tarve ja mahdollisuus työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen joko koulutus- tai oppisopimuksella on suurin nimenomaan kesäkuukausina, esim. maatiloilla, kasvitiloilla, marjatioilla, puistoissa, hautausmailla ym.

Huomiot tutkintojen, valmentavan koulutuksen ja muun ammatillisen koulutuksen kustannuskertoimista

Kustannusryhmien painokertoimien ja korotuskertoimien määrittelyssä on pohjalla kustannusseuranta, jolloin rahoitus kohdentuu todennettuihin kustannuksiin. Onko tämä nykyinen tarkastelujakso riittävän pitkä, että se antaa luotettavan kuvan toteumasta. Lisäksi jatkuvat muutokset tekevät toiminnasta pirstaleista ja hankaloittavat suunnittelua.

Elokuussa 2022 käyttöön otettava uusi tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA) nostaa nykyisen VALMA-koulutuksen kerrointa 1,41:stä 1,54:ään. Korotus on perusteltu sekä laajenevan koulutussisällön että oppivelvollisuuden laajenemisen takia.

Kustannusryhmien uudelleenkohdentaminen tarkoittaa, että maatalousalan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen sekä metsäalan erikoisammattitutkintojen kustannusryhmien siirtämistä aiempaa alempaan kustannusryhmään eli merkittäviä rahoitusleikkauksia noihin tutkintoihin. Nämä ehdotukset vaarantavat luonnonvara-alan koulutuksen laadukkaan järjestämisen aikana, jolloin tulisi päinvastoin investoida ja osoittaa rahaa alalle, joka tarjoaa nykyisessä ilmastonmuutoskeskustelussa ratkaisuja tulevaisuuden muuttamiseksi.

Maatalousalan rahoituksella ei pystytä toteuttamaan oppimisympäristöjen rakennus- eikä korjausinvestointeja, jos rahoitusta leikataan. Oppimisympäristöjen ylläpitäminen on niin kallista, että alan rahoitus ei riitä kattamaan nykyiselläkään kuluja. Myös metsäalan koulutuksessa tarvitaan kalliita opetusvälineitä.

Huomiot majoituksen korotuskertoimista

Korjaus majoitusresurssien järjestämisen parantamiseksi on tervetullut. Kustannuskyselyn perusteella majoituskustannukset ovat kasvaneet, joten majoituskertoimen nostaminen on perusteltua.

Luonnonvara-alalla toimivan koulutuksen järjestäjän kustannuksia lisää tarve ylläpitää asuntolaa, joka mahdollistaa mm. tuotantoeläinten hoitamisen edellyttämät työajat, esim. kaksiosaisen työpäivän.

Lisäksi oppivelvollisuuden laajentuminen kasvattaa todennäköisesti majoitustarvetta.

Huomiot tutkintotyypikertoimista

Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusrahoituskertoimen korottaminen on perusteltua, koska laskennallinen opiskelijamaksujen 15 % osuus ei nykyisin toteudu. Kustannusryhmien muutosehdotuksissa 80 % ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tutkinnoista siirtyisi kuitenkin alempaan kustannusryhmään. Muutosesityksen perusteluiden mukaan uudistukset kompensoisivat pääosin toisensa.

Jatkuvan oppimisen tavoitteiden edistämiseksi ammatti- ja erikoisammattitutkintojen rahoitus pohjaa pitää kuitenkin juuri nyt vahvistaa. Työelämän muutokset edellyttävät laajasti osaamisen kehittämistä, mutta jo aiemmin tehdyt ja nyt esitetyt rahoitusjärjestelmän muutokset heikentävät rahoitustasoa. On myös tarpeen seurata muutosten vaikutusta ammatti- ja erikoisammattitutkintojen riittävään tarjontaan.

Huomiot yrittäjän oppisopimuskoulutuksen työelämäpalautteen keräämisestä ja laskennasta

Ehdotettu muutos työelämäpalautteen keräämisessä yrittäjältä on tarkoituksenmukainen. Ei ole järkevää, että yrittäjä suorittaessaan tutkintoa omassa yrityksessään antaa palautetta sekä opiskelijan että työelämän näkökulmasta. Menettely kuormittaa turhaan yrittäjää. Muutoksen mukaan työpaikkaohjaajakyselyn painoarvo olisi yrittäjän oppisopimuskoulutuksessa merkittävämpi kuin muiden työpaikkajaksojen kohdalla, koska siitä saadut pisteet tulisivat huomioiduiksi kummassakin työelämäpalautteen kyselyosiossa. Ehdotettu muutos on perusteltu.

Muut huomiot

-

Vepsä Salla
Hyria koulutus Oy